

Nou marc regulador de les comunicacions electròniques

Gemma Domènech

- *La Comunitat Europea adopta un nou règim jurídic de les telecomunicacions, ara denominades "comunicacions electròniques" amb l'objectiu de simplificar el marc regulador existent i adaptar-lo a la nova situació: un sector liberalitzat i en evolució fruit de la convergència i digitalització. És el nou règim de les infraestructures basat en els principis de neutralitat tecnològica i separació de regulacions de la transmissió i els continguts tramesos. Exclou del seu àmbit d'aplicació els continguts però no per això deixa de modificar el paisatge audiovisual. Tot al contrari, regula el mitjà de transport dels continguts i l'accés i equips de recepció.*

Introducció

El març de 2002 la Comunitat Europea adopta quatre directives i una decisió que integren el nou marc regulador del sector de les telecomunicacions (1) -ara denominat de les comunicacions electròniques- que modifica substancialment l'anterior. Abans del 24 de juliol de 2003, els Estats membres (2) hauran d'haver incorporat les noves disposicions als ordenaments jurídics respectius.

Les directives que abans regulaven el sector de les telecomunicacions eren disposicions que perseguien la liberalització del sector. Les actuals directives s'aproven d'acord amb l'article 95 del TCE (Tractat de la Comunitat Europea), base jurídica per a l'adopció de normes d'harmonització, que tenen per objecte el funcionament del mercat

interior. En concret, una de les principals novetats del nou marc regulador és aplicar els principis i normes del dret de la competència en la determinació de les obligacions dels prestadors dels serveis de comunicacions electròniques.

Les noves disposicions són fruit d'una revisió iniciada el 1999 i que es fonamenta en una evolució del sector, resultat dels processos de digitalització i convergència dels sectors de telecomunicacions, mitjans de comunicació i tecnologies de la informació. Per tant, la reforma del marc regulador que comentem parteix de la mateixa reflexió iniciada en aquests altres sectors, tots ells ara caracteritzats per un context idèntic. Potser per aquest motiu ens trobem davant del nou concepte de comunicacions electròniques (3) -hem superat el de telecomunicacions- que inclou les xarxes i els serveis de telecomunicacions, així com les xarxes i els serveis utilitzats per a la transmissió i la difusió de la ràdio i la televisió.

No obstant això, uns dels principis claus de regulació és el de separació de la transmissió i els continguts. Es considera que els continguts estan caracteritzats per elements i objectius de política de regulació que els fan divergents i que necessiten una reglamentació específica, tot i reconèixer les vinculacions que hi ha entre ells.

Per tant, malgrat l'exclusió de l'àmbit d'aplicació del nou marc regulador dels «continguts de la programació», les noves disposicions modifiquen el paisatge audiovisual. No entra en els continguts ni en la seva comercialització, però sí que regula la transmissió -les condicions de les infraestructures-, i la recepció -l'accés condicional, els serveis de televisió interactiva, les guies electròniques de programació (EPG), les interfícies de programes d'aplicació que permeten la interactivitat (API) i les normes de radiodifusió obligatòria (normes *must carry*).

És en aquest sentit que hem considerat oportú fer una anàlisi del nou marc regulador, en la perspectiva de la seva vinculació amb el món audiovisual. Ens plantejarem analitzar

---

Gemma Domènech Costafreda

*Professora Associada del Departament de Dret
Administratiu de la Universitat de Barcelona*

els principals elements del nou marc regulador pel que fa a les infraestructures portadores de senyal, així com als equipaments de recepció i d'accés als continguts audiovisuals. Partim, en un primer moment, de la descripció del context i dels principis de regulació.

Context de la regulació

L'any 1997, la Comissió Europea iniciava un període de reflexió en relació amb les implicacions, sobretot d'ordre jurídic, de la convergència entre els sectors de telecomunicacions i de l'audiovisual amb la publicació del *Llibre Verd sobre la convergència dels sectors de telecomunicacions, mitjans de comunicació i tecnologies de la informació i sobre les seves conseqüències per a la reglamentació; en la perspectiva de la societat de la informació*. Calia, per tant, adaptar els marcs reguladors existents al nou entorn tecnològic.

La convergència tecnològica entre l'audiovisual, les telecomunicacions i la informàtica implica, entre altres, nous mitjans de difusió, d'accés a la informació i de relació amb la societat. A més, a Europa, la televisió es postula com el principal mitjà d'accés a la societat de la informació. I quan la televisió és el sistema d'accés a aquest nou entorn és quan apareixen les principals dificultats en relació als règims jurídics aplicables als sectors immersos en el procés de convergència. La televisió àmbit de la comunicació pública, i els serveis de la societat de la informació de la comunicació privada.

En aquest sentit, una de les principals conclusions de la reflexió iniciada per la Comunitat Europea, és la necessària separació de reglamentacions de la transmissió i dels continguts. Es considera que els continguts s'han de regular en funció de la seva naturalesa i no segons el mitjà pel qual arriben a l'usuari.

La convergència de les plataformes tecnològiques i de les infraestructures de xarxa ja era una realitat i, per tant, s'havia d'aplicar una reglamentació similar a totes les infraestructures, amb independència del tipus de servei que es prestés a través d'aquestes xarxes. Aquest plantejament *horitzontal* en matèria de les xarxes es complementaria amb un altre de *vertical* relatiu als serveis o continguts transmesos, la regulació dels quals continuaria estant

determinada per les característiques de cada servei -és a dir, pels elements de divergència que en justifiquen el tractament diferenciat.

Així, en el cas dels continguts audiovisuals, i més concretament de la televisió, s'inicia un procés de revisió de la Directiva de Televisió sense Fronteres, actualment en fase de consulta pública, amb la voluntat de presentar la proposta de reforma a principis de 2004 (4). Pel que fa als serveis de la societat de la informació, queden regulats per la Directiva de comerç electrònic (5).

En relació amb les infraestructures de transmissió, després de dos anys de discussió entre la Comissió Europea, els Estats membres i el Parlament europeu, s'aprovava, tal com hem comentat, el «nou marc regulador de les comunicacions electròniques» que estableix el nou règim jurídic de les infraestructures i de la prestació de serveis de transport de senyals en xarxes de comunicacions electròniques.

No obstant això, la separació de reglamentacions de transmissió i dels continguts no pot ser absoluta, i no pot obviar les vinculacions que hi ha entre transmissió i continguts. Així ho reconeix la mateixa Directiva marc quan hi fa referència. Concretament, es considera que «la separación entre la regulación de transmisión y la regulación de los contenidos no es óbice para tener en cuenta, los vínculos que existen entre ambas, en particular, con el fin de garantizar el pluralismo de los medios de comunicación, la diversidad cultural y la protección de los consumidores» (6). De fet, aquests vincles es concreten en relació amb aquells aspectes vinculats amb l'accés als continguts audiovisuals -és a dir, en aquelles qüestions relatives a autoritzacions i ús de l'espectre radioelèctric, normes *must carry*, API i EPG.

La Comissió Europea considera que el fenomen de la convergència implica repercussions econòmiques i socials importants i que Europa s'hi juga molt pel que fa a desenvolupament econòmic, creació de llocs de treball, identitats culturals i incidència social. El sector de les telecomunicacions és el que més pot contribuir al creixement econòmic de la Unió; també el de la radiodifusió, per la seva incidència sociocultural. Per tant, «és summament important la creació d'un nou marc regulador adequat per a aquests sectors»(7). El Llibre Verd no qüestiona els objectius que fonamenten la reglamentació sectorial, però pot aconsellar una reconsideració de la manera d'assolir-los.

En funció d'aquest context de regulació, la Comissió Europea considera que la nova reglamentació ha de partir dels següents principis bàsics:

- ha de respondre a objectius polítics clarament definits - entre aquests, promoure i donar suport a un mercat europeu obert i competitiu, garantir l'accés universal i consolidar el mercat interior;
- ha de reduir-se al mínim necessari per assolir els objectius polítics;
- ha de buscar la millora de la seguretat jurídica en un mercat dinàmic, i
- ha d'aspirar a la neutralitat tecnològica; és a dir, no s'ha d'imposar una tecnologia concreta ni discriminar en favor de l'ús d'una o altra.

Cal apuntar que aquests principis, també es consideren vàlids per a la regulació dels continguts audiovisuals. No obstant això, la Comissió Europea, en la seva comunicació sobre la política audiovisual en l'era digital (8), considera que cal tenir en compte la naturalesa específica del sector audiovisual. Per tant, a l'hora d'adoptar la nova reglamentació en aquest àmbit, cal sospesar, també, aspectes com: els objectius d'interès general i l'enfocament reglamentari a nivell europeu; el reconeixement del paper de la radiodifusió pública i la necessitat de transparència en el seu finançament, i la participació dels organismes reguladors.

Regulació de les infraestructures portadores de senyal

L'enfocament de la reglamentació quant a les infraestructures es fa des d'un punt de vista horitzontal, amb un tractament homogeni de totes les xarxes transportadores i de serveis associats, independentment de la tecnologia. L'objectiu és dotar-se d'un marc regulador estable, en el qual els mateixos principis s'apliquin a totes les infraestructures, independentment de quins serveis es transportin.

Els aspectes clau de la nova regulació de les infraestructures de senyal són els següents:

- La confirmació de l'objectiu d'establir una competència efectiva en el sector de les comunicacions electròniques.
- El reforçament de la regulació sectorial i del paper clau de les autoritats nacionals de regulació del sector.

- La flexibilització de les regles del joc, i l'exigència de fer explícita la necessitat de totes aquelles mesures regulatòries que fins ara es consideraven implícites pel fet d'estar imposades normativament.

- La simplificació i la reducció de les condicions d'accés als mercats de comunicacions electròniques. Així, desapareixen les llicències individuals com a sistema de concessió de títols habilitants (9), i es passa a un règim d'autoritacions generals, en què els prestadors de serveis de comunicacions electròniques només hauran de declarar la voluntat d'iniciar la seva activitat. S'estableix l'excepció dels drets individuals d'ús de recursos escassos (radiofreqüències i numeració). Per tant, no es podran establir drets exclusius en relació a les xarxes de cable.

- La consideració que la regla general d'intervenció en el mercat és la regulació *ex post*. Es considera que ja no és necessària la determinació de les obligacions que tradicionalment han estat imposades als antics monopolis per la via d'una reglamentació molt detallada destinada a crear prèviament les condicions idònies perquè el mercat es pugui desenvolupar en competència entre operadors (regulació *ex ante*). S'estima que hi ha competència entre operadors, i, mitjançant un procediment en què participen la Comissió Europea i les Autoritats Nacionals de Regulació de les Telecomunicacions (ANR), s'aniran decidint quins mercats tenen prou competència per aconsellar l'eliminació de la intervenció *ex ante*.

- L'establiment de mecanismes de coordinació comunitària entre les diferents autoritats nacionals de regulació i la mateixa Comissió Europea (10), i entre les autoritats sectorials i les de defensa de la competència.

Per tant, una de les principals novetats introduïdes pel nou marc regulador és l'aplicació dels principis i normes de defensa de la competència. Entre altres, responen a aquest enfocament, el procediment i els criteris per a la definició de mercats (11), l'anàlisi dels mercats, el concepte de *pes significatiu en el mercat* assimilat al de posició de domini, la imposició d'obligacions regulatòries només on el mercat no sigui competitiu o la cooperació de les autoritats de regulació amb les autoritats de competència. En aquest sentit, s'estableix la gradualitat de la intervenció regulatòria únicament on estigui justificada i tot això amb l'objectiu explícit d'abandonar-la a mesura que els mercats siguin més competitius.

La regulació *ex ante* està condicionada pel pes significatiu en el mercat, concepte que ja no s'estableix en relació al 25% de quota de mercat, sinó que s'assimila a la definició del dret de la competència. Aquest fet comporta que l'autoritat de regulació pugui imposar obligacions específiques en casos en què l'operador representi aproximadament el 40 o 50% de la quota de mercat.

Recordem que la reforma parteix d'una evolució tecnològica, però s'inscriu en l'objectiu polític principal de la Unió Europea de l'accés i el desenvolupament de la societat de la informació per tal que esdevingui l'economia basada en el coneixement més competitiva del món (12).

En aquest sentit, el nou marc regulador, també adapta el concepte de *servei universal* a l'evolució tecnològica, al desenvolupament del mercat i a les modificacions en la demanda dels usuaris. Concretament, s'amplia el concepte de servei universal per tal que «les connexions a la xarxa telefònica pública des d'una ubicació fixa permetin la transmissió de veu i dades a velocitats suficients per accedir a serveis en línia com els que s'ofereixen a través d'Internet»

Regulació de l'accés als continguts

En un entorn de radiodifusió digital, l'accés als continguts audiovisuals no depèn únicament del fet que el contingut sigui accessible, sinó també de si és fàcilment accessible o no. Per navegar a través de la gran quantitat de continguts que ofereix un entorn digital, l'usuari necessitarà una guia de programació electrònica (EPG), que no tan sols li permetrà navegar a través de cadascun dels canals i serveis disponibles, sinó que també li oferirà avanços de programació i li facilitarà el pagament per visió (PPV) i serveis de vídeo a la carta. També podrà oferir publicitat i ser el suport de sofisticats sistemes de filtratge per a la protecció dels menors. Tot això, integrat en un API -les interfícies de programes d'aplicació són les que determinen quina EPG es pot instal·lar en descodificadors i televisions digitals. És evident, per tant, que el sistema i el disseny de funcionament de les API i les EPG poden influir tant en la presentació com en la disponibilitat del contingut audiovisual i, per consegüent, plantejar importants qüestions en relació amb el pluralisme.

De fet, si l'aparició de la televisió digital a l'Estat espanyol va estar determinada per la guerra de descodificadors -que amagava la guerra pel futbol- i els sistemes d'accés condicionat, les API i les EPG són els nous «colls d'ampolla» que poden condicionar l'oferta audiovisual. Opcions empresarials, de mercat, però que les autoritats de l'audiovisual han de garantir que no atemptin contra el pluralisme en els mitjans de comunicació.

El nou marc regulador, com en el cas dels sistemes d'accés condicional que preveia la Directiva 95/47/CEE, fa referència als sistemes de recepció i d'accés als continguts de televisió digital i opta per un enfocament voluntari per afavorir mecanismes de mercat i no obligar a la utilització d'un determinat estàndard per a la televisió interactiva, sempre que es garanteixi la interoperabilitat i la lliure elecció dels usuaris.

Les API i les EPG

La Directiva d'accés (13) estableix que els Estats membres promoguin la utilització d'una API oberta per a totes les plataformes de TV digital interactiva, independentment de la tecnologia de transmissió utilitzada, i a tots els fabricants d'equipaments de televisió digital, en la mesura estrictament necessària per garantir la interoperabilitat i potenciar la llibertat d'elecció dels usuaris.

L'estàndard MHP (*Multimedia Home Platform*) implica una API oberta i s'inclourà entre les normes sobre estàndards l'ús dels quals han de promoure els Estats membres, però no imposar. L'objectiu és garantir que tots els consumidors puguin rebre tots els serveis digitals interactius, independentment del mitjà de transmissió o de l'equip que utilitzin (14).

Tanmateix, en cas que sigui necessari per garantir la interoperabilitat de serveis interactius i d'equips avançats de televisió digital, la Comissió Europea es reserva el poder convertir en obligatoris els estàndards europeus (15).

Les normes de radiodifusió obligatòria

En relació amb les normes de radiodifusió obligatòria (normes *must carry*) que en l'actualitat s'apliquen als

operadors de cable com a operadors de transport de senyal, també es podrien aplicar als editors de serveis de televisió, en el sentit, per exemple, d'obligar les ofertes de les plataformes de televisió digital per satèl·lit o terrestre a incloure en el paquet bàsic els canals de servei públic. Així mateix, es podrien aplicar als gestors del multiplex, i imposar-los que abans de dur a terme la transmissió, agrupin la senyal de determinats programes en un mateix canal.

Com ha quedat definit abans, les noves directives marquen la transició de la reglamentació específica actual del sector de les telecomunicacions a l'aplicació de les normes de defensa de la competència, de conformitat amb el principi de reduir la reglamentació sectorial als àmbits en què sigui indispensable.

No es preveu cap obligació reglamentària específica per facilitar, per exemple, l'accés als prestadors de serveis a les xarxes de televisió per cable o a les xarxes de telefonia mòbil. Això significa que tota decisió que imposi aquestes obligacions d'accés als propietaris d'infraestructures s'haurà de prendre d'acord amb les circumstàncies del mercat, l'efectivitat de la competència i la llibertat d'elecció per part dels clients (16). Sotmesos a procediments de revisió -en coordinació- periòdica.

No obstant això, en relació amb les normes *must carry*, la Comissió Europea accepta que poden estar justificades en l'entorn digital i els Estats membres continuaran tenint l'opció d'imposar aquest tipus d'obligació als prestadors del servei de transmissió (*carrier*), sempre que compleixin amb el principi de proporcionalitat i es limitin als canals amb missió de servei públic. Per tant, s'hauran de justificar pel compliment d'objectius específics d'interès general. Així mateix, caldrà preveure una «remuneració raonable» (17).

Les xarxes en què es poden establir aquest tipus de normes inclouen les de difusió de televisió per cable, les de satèl·lit i les de radiodifusió terrestre. També es podrien incloure altres xarxes, en la mesura que un nombre important d'usuaris finals les utilitzi com a mitjà principal de recepció de programes de radio i televisió (18).

Altres condicions d'accés

La Directiva accés (19) estableix l'obligació de les xarxes de transmissió de senyal de televisió d'acceptar les produccions en format ample i mantenir-ne el format. Així mateix,

es preveu que les autoritats de regulació puguin imposar obligacions als operadors perquè garanteixin l'accés a les API i EPG (20), així com l'accés a interfícies tècniques, protocols o altres tecnologies clau que siguin indispensables per garantir l'interoperabilitat dels serveis (21).

Finalment, determina les condicions a aplicar en relació amb els sistemes d'accés condicional (22), que bàsicament són les mateixes que les previstes en la Directiva 98/84/CE sobre accés condicional. Es preveu l'accés dels operadors en condicions equitatives, raonables i no discriminatòries a qualsevol sistema d'accés condicional que transmeti difusions de ràdio i televisió digital.

Conclusions: coordinació en la regulació

El nou marc regulador és el nou règim jurídic de les comunicacions electròniques, com a resposta a una evolució del sector fruit de la digitalització i la convergència tecnològica, i per al desenvolupament de la societat de la informació. I perquè hi hagi convergència tecnològica, hi ha, com hem vist, solapament de matèries de regulació i, en alguns casos, dificultats d'ubicació en el règim jurídic aplicable a les infraestructures o en el dels continguts. Insistim: sotmesos a règims jurídics diferents perquè els caracteritzen elements que els fan divergents. Les dificultats apareixen quan la línia divisòria no és clara i, sobretot, quan el *contingut audiovisual* és el mitjà d'accés a la *societat de la informació*.

Les vinculacions amb la normativa reguladora dels continguts tramesos i amb les normes de defensa de la competència impliquen -així ho demostra el mateix règim jurídic establert en les directives del nou marc regulador- mecanismes, potser no de convergència orgànica, però sí de coordinació institucional. Es tracta de mecanismes que ens han de permetre coordinar les vinculacions entre contingut tramès -o a trametre- i mitjà a través el qual es tramet.

De moment, la normativa que hem comentat en aquest article preveu els mecanismes de coordinació amb les autoritats comunitàries -nivell de decisió supraestatal- i de defensa de la competència -diferent estadi de regulació. Les comunitats autònomes -nivell de decisió infraestatal- com les autoritats de l'audiovisual -diferent àmbit de

regulació- és evident que tenen missions relacionades amb els aspectes tractats en el nou marc regulador, i amb les quals caldria establir, també, mecanismes de coordinació. En la darrera comunicació de la Comissió Europea sobre l'aplicació de la Directiva de Televisió sense Fronteres es recordava que «la convergència tecnològica requereix una major cooperació entre els reguladors implicats - infraestructures de comunicació, sector audiovisual, competència, etc.».

En l'àmbit espanyol, però, no es considera així. El Projecte de Llei general de les telecomunicacions estableix en la disposició setena les «obligacions en matèria d'accés condicional, accés a determinats serveis de radiodifusió i televisió, televisió de format ample i obligacions de transmissió», en què en cap moment es té en compte la competència atribuïda a les comunitats autònomes en relació als mitjans de comunicació social.

Preservar el pluralisme dels mitjans de comunicació en un entorn digital dependrà més del control de l'accés que de les normes sobre propietat de mitjans. I, en aquest sentit, garantir a tercers un accés equitatiu als sistemes d'accés condicional de les plataformes de difusió i garantir l'interoperabilitat tècnica dels descodificadors esdevenen els objectius principals de la regulació de la comunicació audiovisual.

La regulació dels sistemes de recepció i d'accés es basa en la interoperabilitat com a garantia d'accés universal, i la de l'oferta, en el pluralisme més enllà de les normes de titularitat dels mitjans. Ens trobem davant d'una nova realitat. Cal, doncs, adaptar els mecanismes i funcions de regulació a aquesta nova realitat.

Notes

1. Integren aquest nou marc regulador: una Directiva marc (Directiva 2002/21/CE); la Directiva autoritzacions (Directiva 2002/20/CE); la Directiva accés (Directiva 2002/19/CE); la Directiva servei universal (Directiva 2002/22/CE), i la Directiva sobre privacitat i comunicacions electròniques (Directiva 2002/58/CE).
2. Complementen el nou marc regulador: el Reglament núm. 2887/2000 sobre l'accés desagregat al bucle local; la decisió sobre espectre radioelèctric (Decisió 676/2002/CE); les directrius de juliol de 2002, sobre anàlisi de mercat i avaluació del pes significatiu; la Directiva sobre competència (Directiva 2002/77/CE); la Recomanació d'11 de febrer de 2003 sobre mercats que poden ser objecte de regulació ex ante. Totes aquestes disposicions estan disponibles a:
http://europa.eu.int/information_society/topics/telecoms/regulatory/new_rf/index_en.htm
Pel que fa a l'Estat espanyol, en el moment de tancar la redacció d'aquest article, la nova Llei general de telecomunicacions es troba encara en discussió parlamentària. Vegeu el text i al seva tramitació a l'apartat d'iniciatives legislatives de la pàgina web del Congrés dels Diputats <http://www.congreso.es/>
3. Concretament, i d'acord amb l'article 2 de la Directiva marc, s'entén per xarxa de comunicacions electròniques «los sistemas de transmisión y, cuando proceda, los equipos de conmutación o encaminamiento y demás recursos que permitan el transporte de señales mediante cables, ondas hertzianas, medios ópticos u otros medios electromagnéticos con inclusión de las redes de satélites, redes terrestres fijas (de conmutación de circuitos y de paquetes, incluido Internet) y móviles, sistemas de tendido eléctrico, en la medida en que se utilicen para la transmisión de señales, redes utilizadas para la radiodifusión sonora y televisiva y redes de televisión por cable, con independencia del tipo de información transportada». Es considera serveis de comunicacions electròniques «el prestado por lo general a cambio de una remuneración que consiste, en su totalidad o principalmente, en el transporte de señales a través de redes de comunicaciones electrónicas, con inclusión de los

servicios de telecomunicaciones y servicios de transmisión en las redes utilizadas para la radiodifusión, pero no de los servicios que suministren contenidos transmitidos mediante redes y servicios de comunicaciones electrónicas o ejerzan control editorial sobre ellos; quedan excluidos asimismo los servicios de la sociedad de la información definidos en el artículo 1 de la Directiva 98/34/CE que no consistan, en su totalidad o principalmente, en el transporte de señales a través de redes de comunicaciones electrónicas».

4. Quart informe de la Comissió Europea sobre l'aplicació de la Directiva 89/552/CEE [Document COM (2002), 778 final, de 6 de gener de 2003].
5. Directiva 200/31/CE, de 8 de juny, relativa a determinats aspectes de la societat de la informació, en particular, el comerç electrònic en el mercat interior, transposada a l'ordenament jurídic espanyol mitjançant la Llei 34/2002, d'11 de juliol, de serveis de la societat de la informació i de comerç electrònic (LSSI).
6. Considerant núm. 5 de la Directiva 2002/21/CE (Directiva marc).
7. Comunicació de la Comissió Europea: resultats de la consulta pública sobre el Llibre Verd [Document COM (1999) 108 final].
8. Comunicació de la Comissió Europea sobre els principis i directrius de la política comunitària en el sector audiovisual en l'era digital [Document COM (1999) 657 final].
9. Insistim en aquest punt que la nova reglamentació només afecta a les infraestructures portadores de senyal i que, per tant, no afecta la capacitat dels Estats membres de preveure sistemes de concessió de llicències individuals per a la prestació dels serveis de ràdio i televisió.
10. Podríem considerar que aquests mecanismes de coordinació i les competències d'execució atribuïdes a la Comissió Europea són la compensació a l'acord de no crear una autoritat europea de regulació de les telecomunicacions.
11. Vegeu, en aquest sentit, Recomanació de la Comissió Europea d'11 de febrer de 2003, relativa als mercats pertinents de productes i serveis en el sector de les comunicacions electròniques que puguin ser objecte de regulació *ex ante* de conformitat amb la Directiva 2002/21/CE del Parlament Europeu i del Consell relativa a un marc regulador comú de les xarxes i els serveis de

comunicacions electròniques.

http://europa.eu.int/information_society/topics/telecoms/regulatory/maindocs/documents/recomes.pdf

12. Objectiu marcat pel Consell Europeu de Lisboa, el juny de 2000, i reafirmat a Barcelona en la reunió que va tenir lloc el març de 2001.
13. Article 18 Directiva marc.
14. Considerant núm. 31 de la Directiva marc.
15. Article 18.3 de la Directiva marc.
16. Comunicació de la Comissió: resultats de la consulta pública sobre la Revisió de 1999 del sector de les comunicacions i les orientacions per al nou marc regulador [Document COM (2000) 239 final, pàg. 27].
17. Considerant núm. 43 i 44 i article 31 de la Directiva servei universal.
18. Vegeu referències a la nota anterior.
19. Article 4.2 de la Directiva accés.
20. Article 5.1. b) de la Directiva accés.
21. Article 12 e) de la Directiva accés.
22. Article 6 i part 1 de l'Annex I de la Directiva accés.